

O ovrsi na kripto imovini ili o jednoj pravnoj praznini?

Bodul, Dejan

Source / Izvornik: **Zbornik radova VIII. međunarodnog savjetovanja Aktualnosti građanskog procesnog prava - nacionalna i usporedna pravnoteorijska i praktična dostignuća, 2022, 211 - 232**

Conference paper / Rad u zborniku

Publication status / Verzija rada: **Published version / Objavljena verzija rada (izdavačev PDF)**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:118:650364>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-10-20**

PRAVRI

Pravni fakultet Faculty of Law

Sveučilište u Rijeci
University of Rijeka

Repository / Repozitorij:

[Repository of the University of Rijeka, Faculty of Law](#)
[- Repository University of Rijeka, Faculty of Law](#)

uniri DIGITALNA
KNJIŽNICA

dabar
DIGITALNI AKADEMSKI ARHIVI I REPOZITORIJI

Izv. prof. dr. sc. Dejan Bodul, izvanredni profesor
Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci¹

O OVRSI NA KRIPTO IMOVINI ILI O JEDNOJ PRAVNOJ PRAZNINI?

UDK: 347 004

Pregledni znanstveni rad

Cilj je analize odgovoriti udovoljava li ovršnopravni okvir zahtjevima učinkovite pravne zaštite vjerovnika u pogledu mogućnosti ovrhe na kripto imovini iz perspektive relevantnih standarda prava EU-a? Razmotrena je sudska zaštita kao osnovna pravna zaštita u ovršnim postupcima, kako sa stajališta pojedinačnih interesa tako i sa stajališta javnoga interesa, kao i pravna zaštita u javnobilježničkom ovršnom postupku. Naime, samim postojanjem sustava ostvaren je formalni zahtjev pravne države, ali se neizostavno postavlja i pitanje učinkovitosti postupanja budući da u predmetnom segmentu ovršni propisi ostavljaju mogućnost različitih zloupotreba, ali i različitog tumačenja što u konačnici dovodi do odugovlačenja ili potpunog onemogućavanja okončanja postupka, i negativno se odražava na pravovremeno i uspješno postupanje u ovršnim predmetima. Stoga ispitivajući mogućnost ovrhe na kripto imovini, u radu se polazi od teze da će za unaprjeđenje ovršnog sustava u predmetnoj domeni biti potrebna kombinacija zakonodavnih izmjena, organizacijskog razvoja, poboljšanja IT resursa, obuka te osiguranje kvaliteta i razvoja kadrovskih potencijala.

Ključne riječi: *ovrha, kripto imovina, pravna neuređenost.*

1. OKVIR ZA RASPRAVU

Promjene koje sa sobom nosi ono što se često naziva digitalnom revolucijom predstavljaju veliki izazov za zakonodavce, regulatorne institucije kao i sve kojima je zadatak sprovođenje zakona. Spomenuti proces sa sobom nosi niz novina i neslučenih prednosti ali, nažalost, i nove pojavne oblike zlouporabe prava. Ipak ograničavajući je čimbenik u kontekstu ove analize nepostojanje uhodane prakse postupanja, s obzirom na to da RH nije donijela posebne propise glede poslovanja s digitalnim zapisima odnosno virtualnom imovinom (engl. *virtual assets, crypto assets*). Zbog toga se analiza ne temelji na praktičnim problemima, već na detektiranju mogućih problema koji bi mogli izazvati otežanu praktičnu provedbu ovršnog postupka nad kripto imovinom. Imajući u vidu kompleksnost i aktualnost

¹ *Katedra za građansko postupovno pravo, Sveučilišta u Rijeci, Pravni fakultet.*

This paper was funded under the project line ZIP UNIRI of the University of Rijeka, for the project ZIP-UNIRI-130-7-20.

problema koji u ovom radu analiziramo, smatramo važnim na početku razjasniti pojam digitalne/kripto imovine.

Koncept digitalne imovine obuhvaća mnogo različitih oblika imovine koja se ponekad značajno razlikuju po namjeni, funkciji i sadržaju. Prema dostupnim podacima, primjerice, početkom 2021. u svijetu je bilo oko 4500 pojedinačnih oblika digitalne imovine, dok je samo tijekom 2021 (razdoblje od siječnja do studenog) stvoreno oko 3000 novih oblika digitalna imovine.² Bitcoin je najpopularniji, ujedno i najkontraverzniji rezultat "Blockchain" tehnologije.³ Tržište digitalne imovine obuhvaća mnogo različitih djelatnosti i tržišnih sudionika koji pružaju razne usluge vezane uz digitalnu imovinu. Najvažniji sudionici su izdavatelji digitalne imovine, organizatori trgovačkih platformi i „organizacije“ koje pružaju usluge pohrane digitalne imovine u elektroničkim „novčanicima“. Izdavatelj digitalne imovine je subjekt koji najčešće razvija tehničke specifikacije za tu imovinu te koji je odredio njena osnovna obilježja. Njegov identitet u praksi nije uvijek poznat. Organizator trgovačke platforme povezuje zainteresirane za trgovinu digitalnom imovinom (kao posrednik) ili izravno sudjeluje u transakcijama s prodavateljima i kupcima. Najvažnija klasifikacija platformi za trgovanje su na centralizirane i decentralizirane. U praksi su i dalje najprisutnije centralizirane platforme kojima upravlja središnje kontrolno tijelo. Decentralizirane platforme su noviji fenomen na tržištu digitalnih nekretnina, koje karakterizira odsutnost središnjeg tijela, pa funkcioniraju pomoću i izvođenjem tzv. pametnih ugovora.⁴ Nadalje, davatelji usluga digitalne pohrane sredstva u elektroničkim „novčanicima“ omogućuju prodajne operacije, kupnje i razmjene digitalne imovine s drugim korisnicima te vode evidenciju stanja imovine korisnika u „novčanicima“. Takve virtualne valute, u skladu s definicijom koja se u najvećoj mjeri oslanja na mišljenje Europskoga nadzornog tijela za bankarstvo, jesu digitalni prikaz vrijednosti i mogu se smatrati specifičnom vrstom imovine koju su njezini imatelji spremni držati i/ili elektronički razmjenjivati te se njome međusobno sporadično koristiti za plaćanja, u skladu s uvjerenjem da takve valute imaju stvarnu vrijednost.⁵ Virtualne valute nisu zakonsko sredstvo plaćanja u Republici Hrvatskoj niti su strana valuta (deviza) odnosno strano sredstvo plaćanja. To je vidljivo i iz

² Vidjeti više, <https://www.statista.com/statistics/863917/number-cryptocoins-tokens/>

³ O predmetnoj tehnologiji, Dešić, J., Je li blockchain tehnologija budućnost digitalizacije zemljišnih knjiga? Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, vol. 41, 2020., br. 2, str. 609-630.

⁴ Pametni ugovor je digitalni transakcijski protokol koji izvršava odredbe ugovora. Ciljevi dizajna pametnog ugovora su zadovoljavanje uobičajenih zahtjeva u ugovorima (načini plaćanja, anonimnost itd.) i minimiziranje potrebe za povjerljivom trećom osobom. Vitalik Buterin, A., Next-Generation Smart Contract and Decentralized Application Platform, (2013), <https://github.com/ethereum/wiki/wiki/White-Paper>.

⁵ "Virtual Currency Schemes" by the European Central Bank (October 2012) - <https://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/other/virtualcurrencyschemes201210en.pdf>

relevantnih odredbi Zakona o platnom prometu,⁶ Zakona o elektroničkom novcu⁷ koji definira sredstva plaćanja odnosno elektronički novac, Zakona o uvođenju eura kao službene valute u Republici Hrvatskoj,⁸ ali i iz Zakona o deviznom poslovanju⁹ koji regulira poslovanje između rezidenata i nerezidenata u stranim sredstvima plaćanja i u kunama, poslovanje između rezidenata u stranim sredstvima plaćanja te jednostrane prijenose imovine iz i u Republiku Hrvatsku koja nemaju obilježja izvršenja posla između rezidenata i nerezidenata. Tomu je razlog i činjenica kako organizacije ili pojedince koji izdaju virtualne valute ili njima trguju nije licencirala Hrvatska narodna banka (HNB), niti ona nadzire njihovo poslovanje, kao ni bilo koja druga institucija u RH. Ipak HNB navodi kako se prema njihovim saznanjima stavovi europskih država u odnosu na status virtualnih valuta („*bitcoin*”) međusobno razlikuju te da neke države „*bitcoin*” smatraju proizvodom, neke imovinom, a neke financijskim instrumentom.¹⁰ Jedno od stajališta je da se uopće ne radi o novcu već o tehnologiji. U literaturi, naročito posljednjih godina, se često može naći i usporedba sa zlatom. Ovo se, između ostalog, obrazlaže usporedivom decentraliziranošću te činjenicom da se i zlato i kriptovalute mogu koristiti i kao sredstvo za kupovinu, jedinica za vrijednost kao i investicija.¹¹ Dakle, na praktičnoj i empirijskoj razini transakcije koje se obavljaju u ovim valutama nezavisne su od formalnih bankarskih sistema što uvid u ostvaren profit i sistem oporezivanja čini praktično nemogućim za praćenje. Tako anonimnost ulaznih i izlaznih adresa u transakcijama čini kriptovalute izuzetno pogodnim sredstvom za pranje novca, uspoređujući ga čak i sa izbjegavanjem financijskih institucija, složene mreže propisa putem korištenja off-shore računa. U kazneno pravnom kontekstu je zanimljivo spomenuti i usklađivanje nacionalnog kaznenog zakonodavstva¹² s pravnom stečevinom EUa, i to na području borbe protiv prijevара i krivotvorenja u vezi s bezgotovinskim instrumentima plaćanja kroz transpoziciju Direktive (EU) 2019/713 Europskog parlamenta i Vijeća od 17. travnja 2019. o borbi protiv prijevара i krivotvorenja u

⁶ NN, br. 66/18.

⁷ NN, br. 64/18.

⁸ NN, br. 57/22. i 88/22.

⁹ NN, br. 96/03-52/21.

¹⁰ Ministarstvo financija, Porezna uprava, Posredovanje pri kupnji i prodaji virtualne valute „*bitcoin*”: https://www.poreznauprava.hr/HR_publicacije/Lists/mislenje33/Display.aspx?id=19252.

¹¹ Baur, D.G., Hong, K., Lee, A.D., Bitcoin: Medium of exchange or speculative assets?, *Journal of International Financial Markets, Institutions and Money*, 2018., 54, 177-189.; Horban, T., Governmental response to bitcoin: Why cryptocurrency regulation differs across the world. Doctoral dissertation, Central European University, 2020.; Kyriazis, N. A., Is Bitcoin similar to gold? An integrated overview of empirical findings, *Journal of Risk and Financial Management*, vol. 13 (5), 2020.; Campbell-Verduyn, M., Bitcoin, crypto-coins, and global anti-money laundering governance, *Crime, Law and Social Change*, vol. 69, 2018., br. (2), str. 283-305.

¹² Kazneni zakon, NN, br. 125/11, 144/12, 56/15, 61/15, 101/17, 118/18, 126/19. i 84/21., dalje: KZ.

vezi s bezgotovinskim sredstvima plaćanja i zamjeni Okvirne odluke Vijeća 2001/413/PUP.¹³ Također se provela i revizija usklađenosti Kaznenog zakona s Direktivom (EU) 2018/1673 Europskog parlamenta i Vijeća od 23. listopada 2018. o borbi protiv pranja novca kaznenopravnim sredstvima.¹⁴ Naime, definirao se bezgotovinski instrument plaćanja te se tako u nacionalno zakonodavstvo implementirao čl. 2. a) Direktive (EU) 2019/713. Tako bezgotovinski instrument može biti isprava, pokretna stvar te računalni podatak, odnosno program kako su ti pojmovi definirani Kaznenim zakonom iz 2011., a sve ovisno o tome u kojem je obliku bezgotovinski instrument u konkretnom slučaju. Naime, to znači da je u odnosu na bezgotovinski instrument plaćanja moguće počinjenje imovinskih kaznenih djela, krivotvorenja, računalnih kaznenih djela, pojedinih službeničkih kaznenih djela..., a ovisno o činjenicama svakog konkretnog događaja. U bezgotovinski instrument plaćanja, ulazile bi npr. i virtualne valute (*BitCoin, Litecoin, Dash, Ripple...*). S ciljem usklađivanja nacionalnog zakonodavstva s pravnom stečevinom EUa, odnosno Direktivom EU 2019/713, propisuje se sankcioniranje posjedovanja ukradenog ili na drugi način nezakonito prisvojenog ili krivotvorenog bezgotovinskog instrumenta plaćanja koji je u fizičkom obliku radi uporabe s ciljem prijevare. Sukladno tome, tko posjeduje ukradeni ili na drugi način protupravno prisvojeni ili krivotvoreni bezgotovinski instrument plaćanja radi uporabe s ciljem da sebi ili drugome pribavi protupravnu imovinsku korist kaznit će se kaznom zatvora do tri godine. Posjedovati tako pribavljeni bezgotovinski instrument može počinitelj imovinskog ili nekog drugog kaznenog djela, ali i treća osoba. Predmetno kazneno djelo odnosi se samo na bezgotovinske instrumente plaćanja, a ne na ostale stvari, imovinska prava, isprave jer bi u tom slučaju došlo do znatnog širenja postojećih inkriminacija u Kaznenom zakonu.¹⁵ S druge strane, Nacrt prijedloga Zakona o olakšavanju uporabe financijskih i drugih informacija u svrhu sprječavanja, otkrivanja, istraživanja ili progona teških kaznenih djela kojim se implementira Direktiva (EU) 2019/1153 Europskog parlamenta i Vijeća od 20. lipnja 2019. o utvrđivanju pravila kojima se olakšava uporaba financijskih i drugih informacija u svrhu sprečavanja, otkrivanja, istrage ili progona određenih kaznenih djela i stavljanju izvan snage Odluke Vijeća

¹³ SL L 123, 10.5.2019.

¹⁴ SL L 284, 12.11.2018.

¹⁵ Naravno, i do implementacije zadnje Novele KZ, kaznenopravna jurisdikcija vezano za kriptovalutu se najčešće podvodila pod "postojanje osnova sumnje na počinjenje kaznenog djela računalne prijevare". Vidi, odluka Ustavnog suda RH, br.: U-III-4654/2020 od 26. studenoga 2020. kojom se ukida rješenje Županijskog suda u Velikoj Gorici, br.: 12 Kv-t-4/2020-2, 9 Kir-t-82/2020 od 7. rujna 2020. te rješenje sutkinje istrage Županijskog suda u Velikoj Gorici broj: 9 Kir-t-82/2020-2 od 10. lipnja 2020.

2000/642/PUP¹⁶ ne spominje problem kriptoimovine i potencijalnih zlouporaba.¹⁷ Daljnja analiza iz pozitivno pravnog ugla, otvara pitanje predstavlja li kriptoaktiva imovinu u klasično pravnom smislu riječi. Naime, imovina je jedan od osnovnih pojmova građanskog prava, a time i privatnog prava uopće. U našoj teoriji pojam imovine razlikuje se u gospodarskom, pravnom te knjigovodstvenom smislu. Imovinu u gospodarskom smislu čine dobra, imovina u pravnom smislu je skup subjektivnih imovinskih prava koja pripadaju jednom nositelju (subjektu), a u knjigovodstvenom smislu predstavlja omjer aktiva i pasive.¹⁸ Analizirajući ustavni i konvencijski pojam imovine vidljivo je da se pojam imovine i/ili vlasništva vrlo široko tumači. On pokriva i cijeli niz ekonomskih interesa.¹⁹ Naime, za primjenu tzv. prava na mirno uživanje imovine nužno je poznavanje autonomnog značenja pojma imovine koje je u svojoj praksi izgradio ECHR, a pojmovi vlasništva u nacionalnim pravnim porecima država ugovornica ne moraju biti istovjetni značenju tog pojma u konvencijskom pravu jer je pojam vlasništvo autonoman u cilju ostvarenja svrhe Europske konvencije. Ipak za sada se može samo govoriti o digitalnoj imovini u knjigovodstvenom smislu i to na način da se u skladu s postojećim odredbama Međunarodnog standarda financijskog izvještavanja (MSFI) prizna kripto valuta kao nematerijalna imovina i, ovisno o poslovnom modelu imatelja, da se na njih primijeni računovodstveno procesiranje (i to odredbama MRS-a 38 ili odredbe MRS-a 2.).²⁰ U tom smjeru je i Porezna uprava RH izdala određene preporuke vezano za porezni tretman kapitalnih dobitaka po

¹⁶ SL I 186, 11. srpnja 2019.

¹⁷ Vidjeti, Kostić, J., Stevanović, A., Matić Bošković, M. (ur.), *Institucije i prevencija finansijskog kriminaliteta*, Tematski zbornik radova međunarodnog značaja, VI međunarodni naučni skup, Institute of Comparative Law, Belgrade Institute of Criminological and Sociological Research, Belgrade, 2021.

¹⁸ Klarić, P., Vedriš, M., *Gradansko pravo*, XI., izm. i dop. izdanje, Narodne novine, Zagreb, 2008., str. 97-98.

¹⁹ Carss-Frisk, M., *The right to property, A guide to the implementation of Article 1 of Protocol No. 1 to the European Convention on Human Rights*, Handbook No. 4, Council of Europe, Strasbourg, str. 6-7.

²⁰ Detaljnije, Čičak, J., *Računovodstveno procesiranje kriptovalute*, RRIF, br. 1, 2019., str. 578. et seq.

osnovi trgovanja kriptovalutama.²¹ No kako god ga shvatili taj koncept digitalne imovine (engl. *virtual assets*, *crypto assets*) on obuhvaća mnogo različitih oblika vrijednosti koja se ponekad značajno razlikuju po namjeni, funkciji i sadržaju te je za sada sigurno kako takvo tržište obuhvaća mnogo različitih djelatnosti i sudionika koji pružaju razne usluge vezane uz raspolaganje tom vrijednošću. U tom kontekstu ova analiza polazi od toga da pitanje pravne zaštite uređuje svaka država samostalno te da je takva autonomija država članica ograničena pravilima EU-a. Ipak za sada postoji samo Prijedlog Uredbe Europskog parlamenta i Vijeća o tržištima kriptovaluta i izmjeni Direktive (EU) 2019/1937 (Direktiva (EU) 2019/1937 Europskog parlamenta i Vijeća od 23. listopada 2019. o zaštiti osoba koje prijavljuju povrede prava Unije²² i skromna praksa sudova koja se prvenstveno odnosila na problematiku funkcionalizacije stečajno pravne zaštite. Stoga iako trenutačno formalnoppravno ne predmetni prijedlog Uredbe ne obvezuju, može se očekivati, a i poželjno je, da se navedeni prijedlog Uredbe promatra kao izvor prava koji će uskoro biti na snazi. Prema tomu, pored pravne analize ovršnoppravne pravne zaštite, onakve kakva jeste prema postojećem (važećem) zakonskom okviru (*de lege lata*), rad uključuje i pitanje kakva bi ta ovršnoppravna zaštita trebala biti s obzirom na buduće zahtjeve europskoga prava (*de lege ferenda*).

2. PREGLED DOSADAŠNJE LITERATURE I DOPRINOS RADA

U Republici Hrvatskoj postoji, možda, stotinjak znanstvenih tekstova koji se bave opsežnom i složenom ovršnom problematikom. Štoviše, postoji skroman broj i monografija iz područja ovrhe, za razliku od kapitalnih djela i znanstvenih

²¹ Porez na dohodak - Dohodak od kapitala, Klasa: 410-01/17-08/29, Ur. br.: 513-07-21-01/18-4, Zagreb, 19.03.2018. U predmetu pred Sudom Europske Unije C264/14, povodom zahtjeva za prethodnu odluku na temelju čl. 267. UFEUa, koji je uputio *Högsta förvaltningsdomstolen* (Vrhovni upravni sud, Švedska), odlukom od 27. svibnja 2014., koju je Sud zaprimio 2. lipnja 2014., u postupku *Skatteverket* protiv *Davida Hedqvista*, odlučeno je kako čl. 2. st. 1. T. (c) Direktive Vijeća 2006/112/EZ od 28. studenoga 2006. o zajedničkom sustavu poreza na dodanu vrijednost treba tumačiti na način da transakcije, poput onih iz glavnog postupka, koje se sastoje od zamjene tradicionalnih valuta za jedinice virtualne valute ‚bitcoin‘ i obratno, obavljene uz plaćanje iznosa koji odgovara marži u iznosu razlike između, s jedne strane, cijene po kojoj dotični operator kupuje valutu i, s druge strane, cijene po kojoj ju prodaje svojim klijentima, predstavljaju isporuku usluga uz naknadu u smislu te odredbe. Čl. 135. st. 1. t. (e) Direktive 2006/112 treba tumačiti na način da isporuke usluga, poput onih iz glavnog postupka, koje se sastoje od zamjene tradicionalnih valuta za jedinice virtualne valute ‚bitcoin‘ i obratno, obavljene uz plaćanje iznosa koji odgovara marži u iznosu razlike između, s jedne strane, cijene po kojoj dotični operator kupuje valutu i, s druge strane, cijene po kojoj ju prodaje svojim klijentima, predstavljaju transakcije izuzete od poreza na dodanu vrijednost u smislu te odredbe. Čl. 135. st. 1. T. (d) i (f) Direktive 2006/112 treba tumačiti na način da takve isporuke usluga ne ulaze u područje primjene tih odredbi.

²² SL L 305, 26. studenog 2019., str. 17. Bilo je pokušaja da se kriptovalute podvedu pod *Electronic Money Directive* (2009/110/EC), jer su se kriptovalute djelomično mogle podvesti pod definiciju elektroničkog novca iz spomenute regulative, ali bez uspjeha. Kriptovalute su otpale i iz *Payment Services Directive* (2007/64/EC), prvenstveno zbog neprimjenjivosti pravila o emitiranju virtualnog novca.

članaka koja postoje u, primjerice, njemačkoj pravnoj književnosti. Ipak dugotrajnost ovršnih postupaka i povećan broj nagomilanih ovršnih predmeta postali su najkonkretniji primjer disfunkcionalnosti sudskog sustava pa posljednjih godina, sve veći broj radova analizira učinke ovršnih postupaka. Empirijski i literarno analiza ovršnog sustava se konceptualizira prvenstveno u radovima prof. Dike te prof. Mihelčić,²³ ali i u radovima niza drugih praktičara i teoretičara.²⁴ U cilju otklanjanja slabosti postojeće regulative te kako bi se ovršni postupak učinio učinkovitijim, pravna doktrina, ali i struka je analizirala čitav niz procesnih mjera što je u konačnici doprinijelo i rezultiralo nizom izmjena zakonodavstva. U njihovim radovima analizirane su procesne radnje, njihove prednosti i mane, posljedice i preduvjeti za njihovu uspješn(ij)u primjenu. U konačnici sa stajališta istraživanja, literatura manje-više komunicira, u konsensualnom smislu, o pozitivnim efektima

²³ Dika, M., *Građansko ovršno pravo*, I. knjiga Opće građansko ovršno pravo, Narodne novine, Zagreb, 2007.; Id., *Ovrha na temelju vjerodostojne isprave*, Javni bilježnik, vol. 9, br. 21, 2005., str. 5–11; Mihelčić, G., *Novine u ovršnopravnom uređenju*, Pravo u gospodarstvu, vol. 57, br. 5, 2018., str. 1049–1119. Id., *Izravna naplata novčane tražbine prema novom Ovršnom zakonu*, Informator, 2012., br. 6124, str. 10. – 12.; Id., *Takozvana izravna naplata (ovrha)*, Aktualnosti hrvatskog zakonodavstva i pravne prakse: građansko, trgovačko, radno i procesno pravo u praksi, 2012., str. 725.- 735.; Id., u suradnji s Kontrec, D., *Komentar Ovršnog zakona*, Organizator, Zagreb, 2015.

²⁴ Matko-Ruždjak, J., *Sudjelovanje javnih bilježnika u ovrši*, u: *Novo ovršno pravo*, Zagreb, 2004., str. 167–180; Nekić Plevko, N., *Ovrha na temelju vjerodostojne isprave*, Javni bilježnik, vol. 9, br. 21, 2005., str. 34–41; Maleković, I., *Ovrha na temelju vjerodostojne isprave*, Javni bilježnik, vol. 9, br. 21, 2005., str. 63–74; Hrvatin, B., *Ovrha na temelju vjerodostojne isprave – sudjelovanje javnih bilježnika u ovrši i sudska i izvansudska ovrha*, Pravo u gospodarstvu, vol. 45, br. 6, 2006., str. 307–324; Nekić Plevko, N., *Sudjelovanje javnih bilježnika u ovrši – nakon tri godine i dvije novele*, Javni bilježnik, vol. 12, br. 4, 2008., str. 94–101; Borčić, J., *Javni bilježnici i postupak ovrhe*, Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu, vol. 59, br. 6, 2009., str. 1251–1320; Uzelac, A.; Bratković, M., *Certificiranje nespornih tražbina u domaćem i poredbenom pravu*, u: *Zbornik radova Aktualnosti građanskog procesnog prava – nacionalna i usporedna pravnoteorijska i praktična dostignuća*, Split, 2015., str. 81–116. Uzelac, A.; Brozović, J., *Zadužnica: evolucija, aktualno stanje i otvorena pitanja*, u: *Zbornik radova s međunarodnog savjetovanja Aktualnosti građanskog procesnog prava – nacionalna i usporedna pravnoteorijska i praktična dostignuća*, Split, 2016., str. 59–90.; Bratković, M., *Reorganizacija ovrhe na temelju vjerodostojne isprave u Sloveniji*, Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, vol. 36, br. 2, 2015., str. 1025–1050.; Josipović, T., *Zaštita potrošača od nepoštenih ugovornih odredbi: načela i standardi zaštite u odlukama Suda Europske unije*, Zagreb, 2018.; Tomljenović; Petrić; Mišćenić (ur.), *Nepoštene ugovorne odredbe: europski standardi i hrvatska provedba*, Rijeka, 2013.; Bulka, Z., *Nepoštene ugovorne odredbe u potrošačkim ugovorima*, Pravo u gospodarstvu, vol. 54, br. 1, 2015., str. 111–122.; Benc, R., *Ovrha pred javnim bilježnicima i provedba ovrhe na novčanim sredstvima putem FINA-e*, u: Benc, R., Boić, V., Giunio, M., Kontrec, D., Nekić Plevko, N., Sessa, Đ. *Novi sustav ovrhe – primjeri*, Novi informator, Zagreb, 2011.; Stuhne, Z., *Ovršni zakon s komentarom*, Zgombić i partneri, Zagreb, 2006.; Uzelac, A., *Privatization of Enforcement Services – A Step forward for Countries in Transition*, u van Rhee C.H., Uzelac, A. (ur.), *Enforcement and Enforceability - Tradition and Modernity*, Antwerp/Oxford/Portland, Intersentia, Ius Commune Series no. 84, 2010., str. 83. –101.; Uzelac, A., *Improving Efficiency of Enforcement Proceedings: Recommendation on Enforcement of the Council of Europe and its Relevance for Transition Countries*, rad u zborniku radova za međunarodni znanstveni Tempus project: European Space of Justice, 2004. (pristupljeno: <http://www.uniadriod.net/justice/Justice/Didactic/Uzelac.pdf>, pristup: 23. lipnja 2022.); Bodul, D., *Neki prijepori u izvršnom postupku Federacije Bosne i Hercegovine – ovrha na nekretnini radi naplate manjih iznosa*, Zbornik radova s III. Međunarodnog savjetovanja „Aktualnosti građanskog procesnog prava – nacionalna i usporedna pravnoteorijska i praktična dostignuća“, Pravni fakultet, Split, 2017., str. 237-253.; Šago, D., *Zabilježbe pravnih činjenica u ovršnom zakonu*, Zbornik radova Pravnog fakulteta u Rijeci, vol. 40, 2019., br. 1, str. 381-398.

dosadašnjih reformi ovršnog zakonodavstva, ali i o problemima i ograničenjima funkcioniranja postojećeg ovršnog pravnog sustava. Naznačuju da se nalazimo u vremenu snažnijih društvenih preobražaja pa stari problemi sustižu nove i zajedno sa njima formiraju izuzetno složene izazove koje država treba pružiti u zaštiti povrijeđenih i ugroženih prava. Analizirani autori govoreći o ovršnoj problematici naznačuju da to predstavlja kompleksno (i političko) pitanje pa je uvijek aktualna konstatacija o postojanju krize u smislu potrebe za uvođenjem promjena u postojeću praksu.²⁵ Potrebno je posebno naglasiti da je dopunski pritisak za reforme ovršnog sustava vršila i primjena čl. 6 iz Konvencije,²⁶ što je više puta naznačeno u radovima prof. Mihelčić. Naime, u mnogobrojnim presudama donesenim protiv Republike Hrvatske (a i šire), ECHR je zauzeo stajalište da je država dužna kreirati takav ovršni postupak i, uopće, sistem ovrhe koji omogućuje brzo i učinkovito prisilno izvršenje. U tom se kontekstu dosta često analiziraju zlouporabe prava u okviru ovršnog postupka.²⁷ Iz literature je vidljivo kako je na jednoj doktrinarnoj razini zlouporaba prava sukob samog prava, dakle pisane norme i same svrhe Zakona, do kojeg dolazi u određenom trenutku kada korištenje tim pravom, koje je moguće do nekog trenutka bilo procesno i materijalno opravdano, dolazi u sukob sa svrhom i ciljem zakonskog uređenja prava na način da se negativno odražava na prava i dužnosti trećih, kako prava i

²⁵ Kompleksnost predmeta istraživanja kao i opseg rada umnogome su nas ograničile u detaljnijoj analizi, međutim treba istaknuti da su sva rješenja OZ harmonizirana s direktivama EU.

²⁶ NN-MU, br. 18/97-1/06., dalje: Konvencija. Gotovo da ne postoji rad na ovu temu koji ne sadrži referencu na ključnu odluku ECHR-a u slučaju Hornsby protiv Greece, Application No. 18357/91, Judgment of 19 March 1997, Reports of Judgments and Decisions, 1997- II, para 40: the right of access to a court or tribunal "would be illusory if a Contracting State's domestic legal system allowed a final, binding judicial decision to remain inoperative to the detriment of one party. (...) Execution of a judgment given by any court must therefore be regarded as an integral part of the 'trial' for the purposes of Article 6"; jednako i u slučajima Estima Jorge protiv Portugal, Application No. Judgment of 21 April 1998, Reports of Judgments and Decisions, 1998-II, para.35; Lunary protiv Italy, Application No. 21463/93, Judgment of 11 January 2001, para 34; Burdov protiv Rusia, Application No. 59498/00, Judgment of 7 May 2002, par. 34 et seq.

²⁷ Naime, ukazuju kako se u ovršnom postupku, kao *sui generis* izvanparničnom postupku, na odgovarajući način primjenjuju pravila parničnog postupka. Pri tomu naznačuju kako Zakon o parničnom postupku (Narodne novine, br. 53/91-80/22, dalje: ZPP) u čl. 10. detaljno regulira posljedice zlouporabe u sudskom postupku, iako ne definira samu zlouporabu, već u st. 1. nalaže sudu da postupak provede bez odugovlačenja, u razumnom roku i sa što manje troškova, te onemogućiti svaku zlouporabu prava u postupku. Ipak naznačuju kako tako proklamirana nulta tolerancija na zlouporabe nije podržana odgovarajućim provedbenim instrumentima jer joj proturječi već odredba st. 2. istog članka prema kojoj će sud kazniti novčanom kaznom osobu koja teže zlouporabi prava koja joj pripadaju. Dakle, samo teže, a ne sve zlouporabe, mogu biti sankcionirane pa postavljaju pitanje kako onda, u skladu s dužnošću iz čl. 10. st. 1. ZPP-a onemogućiti preostale, lakše zlouporabe koje, ako se u pojedinim parničnim predmetima ponavljaju, u svojoj ukupnosti mogu naštetiti broj i ekonomičnoj provedbi postupka? Ukazuju kako osim odredbi ZPP-a, o zlouporabi prava govore i tri osnovna načela iz Zakona o obveznim odnosima, NN br. 35/05-126/21.: 1.) načelo savjesnosti i poštenja; 2.) načelo zabrana zlouporabe prava te 3.) načelo zabrana prouzročenja štete propisujući da je zabranjeno ostvarivanje prava iz obveznog odnosa suprotno svrsi zbog koje je ono propisom ustanovljeno ili priznato. Stokić, M., Onemogućavanje zlouporaba procesnih prava - budući normativni razvoj, Informator, br. 6654., 2020., str. 1. et seq.

obveze drugih sudionika, tako i obveze i dužnosti tijela vlasti u smislu ispunjenja njihovih zadaća. Tako prof. M. Diki,²⁸ navodi da je zloupotreba prava korištenje pravnih ovlaštenja s ciljem da se drugome nanese šteta; ili s ciljem koji je protivan dobrim običajima, savjesnosti i poštenju u prometu navodeći da je kod utvrđivanja zluporabe prava potrebno cijeliti sve činjenice i okolnosti slučaja kako bi se utemeljila odluka o postojanju ili nepostojanju zluporabe prava. Ipak doktrinarne rasprave ukazuju kako su razlozi koji upućuju na zluporabu prava višestruki i različiti pa zakoni i doktrina daju samo temeljne smjernice o tomu koje okolnosti sud treba imati u vidu pri donošenju odluke zlupotrebljava li određeni sudionik pravo, ali, razumljivo, ne razrađuje dodatne kriterije koje treba uzeti u obzir kako bi se moglo ocijeniti da je došlo do zluporabe prava, ostavljajući rješavanje tog pitanja praksi i uspostavljanju odgovarajućeg pravnog standarda što nije uvijek jednostavan zadatak. S druge strane, doktrina ukazuje kako ne treba izgubiti iz vida da je ovršna regulativa samo jedan od elemenata pravnog sustava koji utječe na poslovanje. Naime, zakonsko reguliranje ovršnog postupka nije samo po sebi dovoljno da osigura nesmetano funkcioniranje ekonomskih kretanja u jednoj zemlji budući je neophodna i primjena zakonskih rješenja i iz drugih područja. Naime temeljita analiza sistema ovrhe znači da težište neće biti isključivo na Ovršnom zakonu.²⁹ Važno je ocijeniti i interakciju između relevantnih odredbi OZ i drugih zakona (primjerice, Zakona o obveznim odnosima³⁰ kada se govori o tzv. pametnim ugovorima koji se sklapaju u postupku stjecanja kriptoimovine, Zakona o vlasništvu i drugim stvarnim pravima,³¹ Zakona o računovodstvu te Zakona o trgovačkim društvima³² kada se govori o pravnoj prirodi digitalne imovine, Zakona o provedbi Opće uredbe o zaštiti podataka³³ kada se govori o dostupnosti i objavi podataka, Stečajnog zakona,³⁴ pa i neki budući Zakon o digitalnoj imovini koji će implementirati rješenje prethodno navedene Uredbe) čije odredbe mogu usporiti ili onemogućiti djelotvornu ovrhu. Analizirajući navedene teze iz hrvatske perspektive, možemo konstatirati da se ovršni model nije pokazao uspješnim kao u europskom okružju. Razlozi za neefikasnost ovršne procedure, svakako, ne mogu se ograničiti samo na neadekvatan normativni okvir, već su znatno širi. Dakle, iako je nesporno kako se OZ s pratećim propisima, odlikuju modernim rješenjima, ne smije se međutim zaboraviti da sustav, u zakonskom smislu, ni izdaleka nije

²⁸ Dika, M., *Gradansko parnično procesno pravo*, Narodne novine, Zagreb, 2004., str. 201. et seq.

²⁹ NN, br. 112/12-131/20., dalje: OZ.

³⁰ NN, 35/05-126/21., dalje: ZOO.

³¹ NN, br. 91/96-152/14., dalje: ZOV.

³² NN, br. 111/93-34/22., dalje: ZTD.

³³ NN, br. 42/18.

³⁴ NN, br. 71/15, 104/17. i 36/22., dalje: SZ.

dovršen. Javna rasprava koja se vodi, ali i nedorečenosti koje su nastale u primjeni ovršnih propisa, jasno pokazuju područja i pitanja koja bi žurno trebalo regulirati i/ili reformirati. U konačnici, za ovaj rad važniji tekstovi, koji analiziraju (ne) mogućnost provedbe ovršnog postupka nad kriptoomovinom, su iznimno skromni, što je neobično jer izvor ovih kontroverzi u pravnoj teoriji proizlazi prije svega iz činjenice da ovo pitanje nije nedvosmisleno riješeno u regulativi, što posljedično može voditi i ka različitim sudskim odlukama i stavovima sudova. Zadnje izmjene i dopune bile su prilično opsežne i suštinski su promijenile pojedine institute sudskog ovršnog postupka, kako bi se osigurala efikasnija primjena i brže okončavanje izvršnih postupaka. Ipak, i pored novih rješenja pitanje kako provesti ovršni postupak na kripto imovini i dalje je ostalo nerazjašnjeno u postojećoj literaturi. Iz rečenog uočavamo kako je postojeća literatura ne pruža odgovor, kao ni korisna objašnjenja i primjerene pristupe vezano za problem ovrhe na kripto imovini. Stoga će ovo istraživanje predstavljati prvu sustavnu i znanstveno utemeljenu analizu moguće reforme postojećeg ovršnog postupka na kripto imovini.

3. METODOLOGIJA RADA

I dok prednosti digitalne imovine doista nisu male i zanemarive (iako su to još uvijek samo potencijalne prednosti), popis problema i rizici povezani s raširenom uporabom ove vrste imovine, i u ovršnopravnom kontekstu, znatno su duži. Prostor koji ovdje imamo, ne dopušta nam da se upustimo u detaljnu analizu, pa smo u kontekstu rada prinuđeni ograničiti se na nekoliko ključnih pitanja, a to su: je li postojeći institucionalni okvir adekvatan (za provedbu ovrhe na kriptoomovini); kakva treba biti struktura postupka (za provedbu ovrhe na kriptoomovini) te kakav treba biti mehanizam kontrole. Radi se o tri međusobno komplementarna i povezana pitanja koja predstavljaju bitne odrednice svakog ovršnog sustava, pa će oni biti i u središtu analize.

3.1. Je postojeći institucionalni okvir ovrhe adekvatan (za provedbu ovrhe na kriptoomovini)?

Različit tretman ovrhe, kao prvenstveno sudski ili kao administrativni model pravne zaštite, doveo je do toga da danas suvremeni pravni sustavi nude različite koncepcije ovrhe koje osciliraju između koncepcije slične donošenju sudskih odluka, s jedne strane, i čisto administrativnih metoda, s druge strane, a između njih postoji više različitih prelaznih, odnosno kombiniranih modela kao što je tuzemni model javnobilježničke ovrhe. Uobičajeno, u evropskom okviru,

razlikuju se četiri sistema organizacije izvršenja – sudski sistem organizacije (*Court-oriented System*), sistem izvršitelja (*Bailiff-oriented System*), mešoviti/kombinovani sistem (*Mixed System*) i administrativni sistem (*Administrative System*).³⁵ Republika Hrvatska preuzela je 1991. Zakon o izvršnom postupku SFRJ. Prema tom zakonu, građanskopravna ovrha (kao i osiguranje potraživanja) bila je u isključivoj nadležnosti suda. Izvršni postupak bio je sudski postupak, jer je tadašnje izvršenje i obezbeđenje određivao i sprovodio sud. Ovršni zakon donesen je 1996. Slijedio je Ovršni zakon iz 2010. (koji nije stupio na snagu) i konačno zakon iz 2012. Od 1996. ovi su propisi mijenjani i dopunjavani više desetaka puta. Godine 2012. razvijen je i uveden novi sustav ovrhe. Po njemu su svi prijedlozi za ovrhu na temelju vjerodostojne isprave – tj. isprave koja postojanje duga čini vrlo vjerojatnim uklonjeni iz nadležnosti sudova i delegirani javnim bilježnicima na rješavanje. Ovršni postupak po drugim pravnim osnovama kao i ovrha na nekretninama kao sredstvima ovrhe ostale su u nadležnosti sudova. Usto, u slučaju da javni bilježnik utvrdi da prijedlog za ovrhu na temelju vjerodostojne isprave ne zadovoljava kriterije propisane zakonom ili ako ga dužnik osporava, postupak bi se nastavio pred sudom kao parnični postupak. Općenito, ovaj sustav smatrao se vrlo učinkovitim (posebice u dijelu ovrhe na novčanim sredstvima) te se prvi put nakon dugo vremena počelo shvaćati da se dugovi moraju platiti te da dužnici više ne mogu izbjegavati plaćanje koristeći se neučinkovitošću sustava. Međutim, sukladno doktrinarnim shvaćanjima to je dovelo do otvaranja drugih problema.³⁶ Stoga su opet izvršene izmjene OZ, gdje se ovrha vratila pod kontrolu sudova, pri čemu sudovi imaju opću nadležnost nad postupkom, uz zadržavanje uloge javnih bilježnika u postupku kao povjerenika suda (u cilju smanjivanja opterećenja sudova, koliko je to moguće). No, ovaj legislativni

³⁵ Zoroska-Kamilovska, T., Reforme sistema izvršenja u državama regiona - konceptualne sličnosti i razlike, kontroverze i dileme Zbornik radova „Harmonizacija građanskog prava u regionu“, 2013., str. 447–477.

³⁶ Pa tako, prvo, sa stajališta dužnika, u praksi mu nedostaje odgovarajuća razina zaštite dužnikovih prava. Drugo, troškovi postupka koji terete dužnika na koncu postupka smatrani su nerazmjerno visokim. Treće, u kombinaciji s nekim drugim pojavama (posebice kreditima u CHF), ovakav sustav ovrhe doveo je do oko 350 000 osoba (dužnika) s računima blokiranima na dulje vrijeme, čime su oni potpuno izbačeni (ili su se sami povukli) iz službenog platnog sustava u zemlji. Četvrti, konačni, udarac stigao je u vidu presuda Europskog suda za ljudska prava (dalje: ECHR) koji je zaključio kako se rješenja o ovrši koja izdaju javni bilježnici ne mogu smatrati dovoljnim temeljem za izdavanje Europskog ovršnog naloga jer se ne mogu smatrati sudskim odlukama donesenima u kontradiktornom postupku. Pula Parking d.o.o. protiv Sven Klaus Tederahn, C-551/15, ožujak 2017.; Zulfikarpašić protiv Slaven Gajer, C-484/15, ožujak 2017. U predmetu Zulfikarpašić pitanje se odnosilo na primjenu Uredbe 805/2004 EZ, tj. na to može li se u drugim državama EU-a hrvatsko rješenje o ovrši na temelju vjerodostojne isprave izvršiti u drugim državama članicama kao europska ovršna isprava, odnosno može li ono steći „europsku putovnicu“. U predmetu Pula parking pitanje se odnosilo na to mogu li se ta hrvatska rješenja priznati i izvršiti prema Uredbi 1215/2012 (Bruxelles I bis). Vidjeti, Bratković, M., Zašto hrvatski javni bilježnici nisu sud? U povodu tumačenja Uredbe br. 805/2004 i Uredbe Bruxelles I bis u presudama Zulfikarpašić i Pula parking, Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu, vol. 67, br. 2, 2017., str. 287–317. te SVJETSKA BANKA, Pravosudni sektor: Analiitička podloga za nacionalnu razvojnu strategiju RH do 2030., srpanj 2019.

iskorak treba promatrati kao dio „paketa” zakonodavnih mjera započelih 2018. i 2019. koji uključuju i Zakon o oprostima fizičkim osobama,³⁷ Zakon o ovrši na novčanim sredstvima³⁸ te Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o stečaju potrošača³⁹ (kojim je uveden skraćeni stečajni postupak). Ipak iako se neki projekti uistinu mogu nazvati reformskim, neki ne, jer treba imati u vidu da je reforma ipak radikalna redefinicija i temeljiti redizajn postupka ovrhe, s ciljem ostvarenja drastičnijeg poboljšanja ključnih procesnih parametara (kvalitet, brzina i troškovi), ovo nije reformski iskorak. Štoviše, na praktičnoj i empirijskoj razini RH se suočava sa financijskim problemima, a proračuni za sudove su pod pritiskom što je bitno jer prema zadnjim izmjenama OZ novi ovršni predmeti će u nekom trenutku završiti na sudovima. Neraspoloživost financijskih sredstava utječe i na funkcioniranje sustava ovrhe: neadekvatan prostor i loši uvjeti rada. Dakle, u tom kontekstu u samom postupku ovrhe sud i dalje ima primarnu ulogu u svim radnjama i donošenju svih odluka, čak i onih o manje značajnim pitanjima pa sadašnji zakonodavni okvir ne dozvoljava nikakvu fleksibilnost. Vjerovnik nadalje ostaje taj koji odlučuje o predmetu ovrhe i sredstvima kako to ostvariti. Stoga, posljedično učinkovitost i djelotvornost sustava ovrhe, ipak, u velikoj mjeri zavisi od stručnosti vjerovnika, njihove mogućnosti da dobiju informacije o tome gdje se nalaze ovršenici i njihova imovina, te usvajanja pristupa koji će biti usmjeren na postizanje konkretnih rezultata. Informacije o mjestu na kojem se nalaze ovršenici i imovina dostupne su u različitim agencijama i registrima. Pristup ovim podacima je složen i iziskuje mnogobrojne radnje od strane ovrhovoditelja. U nekim agencijama se od ovrhovoditelja traži utvrđivanje pravnog interesa, što sistematski vodi do potrebe za intervencijom suda. Poredbeno pravna iskustva pokazuju kako su najuspješniji sustavi ovrhe oni koji su uspjeli automatizirati sistem utvrđivanja imovine ovršenika i osigurali mogućnost periodične ponovne pretrage podataka o imovini, kako bi mogli utvrditi svaku relevantnu promjenu do koje dođe. Stoga s ciljem ubrzanja izvršenja rutinskih zadataka i evidentiranja aktivnosti i koraka koji su poduzeti u predmetima pri sudovima, i hrvatski zakonodavac uvodi različita IT rješenja. No, na empirijskoj razini za sada ne postoji regulativa koja bi određivala pristup informacijama o kripto imovini što predstavlja problem za sve ovrhovoditelje pa postoji rizik da se sa takvom vrijednošću raspolaze na način koji konstituirala zlouporabu prava. Pa posljedično, iako u RH postoji pravni okvir kojim se osigurava dostupnost imovine prije i za vrijeme sudskog postupka, radi učinkovite naplate rizičnih potraživanja, kripto imovina ne može biti niti predmet postupka osiguranja tražbine prije nego što

³⁷ NN, br. 62/18.

³⁸ NN, br. 68/19, 02/20, 46/20. i 47/20.

³⁹ NN, br. 100/15, 67/19. i 36/22.

ovršnik sazna da je u tijeku ovršni postupak koji će dovesti do prisilne ovrhe. U doktrini je objašnjeno u kojoj mjeri je trgovina ili samo posjedovanje bitcoina ili druge kriptovalute u stvari anonimno. Naime, anonimnost nije potpuna i vrlo je specifična. Podaci o samim transakcijama i posjedovanju računa su lakše vidljivi i dostupni nego kod standardnog bankarskog poslovanja. Dakle, bitcoin je dizajniran tako da se može pratiti. Tako da istražitelji koji razumiju sistem kroz korištenje adekvatnih algoritama mogu ustanoviti da je jedna adresa povezana s određenim ponašanjem, uključujući i ilegalne, i na taj način i druge adrese koje s njom obavljaju transakcije mogu biti označene kao potencijalno kriminalne. Međutim, daleko veći izazov jeste povezati pseudonim sa stvarnom osobom jer nije povezan s imenom ili bilo kojim drugim podacima koje korisnik ne mora dati ukoliko ne želi, a sve zbog spomenute decentralizirane prirode bitcoina. Zbog svega navedenog se uobičajeno kaže da bitcoin nudi “pseudo anonimnost”. Ono što svaki korisnik mora posjedovati je virtualni “novčanik” koji sadrži javne i privatne ključeve, odnosno šifre koje su nezavisne od mreže, čuvaju se posebno i koriste se kao digitalni potpis za potvrđivanje transakcija. Dakle, ovaj javni ključ je račun na koji se bitcoin može slati. Može se reći da je to kao IBAN koji se javno može podijeliti, dok je privatna šifra nešto kao PIN koji koristimo u redovnom elektroničkom bankarstvu i koristi se samo interno. Za određene korisnike transparentnost i samog blockchaina nije poželjna pa se nude alternative valute poput ZCash and Monero, koji koriste ugrađenu tehnologiju dizajniranu da prikriju informacije o pošiljateljima i/ili primateljima. Privatnost ili zašto ne reći, tajnost je jedan od osnovnih motiva za korištenje ovih valuta koje se osim alternativnim još nazivaju i privatnim. Međutim, zbog niza razloga, kao što su složeniji način upotrebe, veće provizije prilikom konverzije, te manjak povjerenja u te sisteme, bitcoin i dalje ostaje uvjerljivo najčešće korištena kriptovaluta čak i na Dark Net -u, gdje je većina transakcija nezakonita te je anonimnost imperativ.⁴⁰

3.2. Kakva treba biti struktura postupka (za provedbu ovrhe na kriptoimovini)?

Brza i djelotvorna ovrha smatra se osnovnim pravom i kao takva spada u opseg čl. 6. Konvencija. ECHR je više puta naglasio da bi pravo na pravično suđenje (čl. 6. st. 1. Konvencije) bilo iluzorno ako domaći pravni sistem zemlje potpisnice dozvoljava da pravosnažna i obavezujuća sudska presuda ostane neoperativna i na štetu jedne strane. Mišljenje je ECHR da bi bilo nezamislivo da

⁴⁰ Kostić, J., Stevanović, A., Matić Bošković, M. (ur.), op. cit.; Bistarelli, S., Parrocchini, M., Santini, F., Visualizing Bitcoin Flows of Ransomware: Wanna Cry One Week Later, In ITASEC., 2018.; Lee, J., Long, A., McRae, M., Steiner, J., Handler, S. G., Bitcoin basics: A primer on virtual currencies. Journal of International Business & Law, vol . 16., 2015.;

čl. 6. st. 1. Konvencije detaljno opisuje proceduralna jamstva dostupna stranama u postupku – postupku koji je pravičan, javan i žuran – bez zaštite provedbe sudskih odluka. Tumačenje čl. 6. Konvencije kao članka koji se isključivo tiče pristupa sudovima i vođenja postupka, vjerojatno bi dovelo do situacije koja je u suprotnosti sa načelima vladavine prava na čije su se poštivanje zemlje potpisnice obvezale kada su ratificirale Konvenciju. ECHR se poziva na predmet *Hornsby protiv Grčke*: ovrha presude bilo kojeg suda se, stoga, mora smatrati sastavnim dijelom “suđenja” u smislu čl. 6. Konvencije. Sud dalje ponavlja da državno tijelo ne može isticati neraspoloživost sredstava kao opravdanje za nenamirivanje duga utvrđenog sudskom presudom. Doduše, kašnjenje u izvršenju presude može biti opravdano u posebnim okolnostima, ali kašnjenje ne može biti takvo da narušava bit prava zaštićenog čl. 6. st. 1. Konvencije. Pokretanje ovršnog postupka mora biti uređeno na jedinstven način, struktura postupka mora biti jednaka, pravni lijekovi u pogledu odluka oba tijela za izvršenje i postupci koji se pokreću pravnim lijekovima trebaju biti jednaki, kao i troškovi postupka.⁴¹ Dakle, u pogledu organizacije ovrhe, bez obzira na model ovrhe koji je hrvatski zakonodavac odabrao, ekonomska isplativost ovršnog postupka je od priličnog značaja, naročito s obzirom na ograničena sredstva u pravosuđu. Sadašnje rješenje predviđa aktivnu ulogu ovrhovoditelja u utvrđivanju imovine ovršenika. Podrazumijeva se da će isti, koji je dovoljno pažljiv, osigurati neke od

⁴¹ U svom ključnom predmetu, *Burdov protiv Rusije*, ECHR je zaključio da neraspoloživost sredstava nije opravdanje za neplaćanje duga utvrđenog presudom: “Državna vlast nema mogućnost da kao izgovor za neizmirenje duga u izvršnom postupku navodi neraspoloživost sredstava. Poznato je da kašnjenje u izvršenju presude u određenim okolnostima može biti opravdano. Ali kašnjenje ne može biti takvo da narušava suštinu prava zaštićenog čl. 6. st. 1. [...] U konkretnom predmetu, podnositelju predstavke nije trebalo biti onemogućeno da iskoristi uspjeh parnice koja se tiče naknade štete nanesene njegovom zdravlju obaveznim učešćem u akciji povodom vanredne situacije, na osnovu navodnih financijskih problema sa kojima je suočena država. U predmetu *Scordino protiv Italije*, dat je pregled uvjeta koji se tiču pravnog sredstva naknade štete: “[...] čak i ako je pravni lijek „efikasan” time što omogućava brže donošenje odluke sudova kojima je predmet proslijeđen ili oštećenju strani da dobije odgovarajuću naknadu za prethodno odugovlačenje postupka, taj zaključak se može primijeniti samo pod uvjetom da je zahtjev za naknadu štete i dalje efikasan, adekvatno i dostupno sredstvo u pogledu pretjerano dugog sudskog postupka;” “[...] Iz toga slijedi da zakašnjela isplata, nakon ovršnog postupka, iznosa koje duguje podnositelju predstavke ne može ispraviti dugotrajni propust organa države da ispoštuju presudu i ne predstavlja adekvatno obeštećenje. Sud može prihvatiti da je vlastima potrebno vrijeme za provedbu isplate. Međutim, u pogledu kompenzacijskog pravnog lijeka koji je osmišljen kako bi se ispravile posljedice dugotrajnog postupka, taj period općenito ne bi trebao biti duži od šest mjeseci od dana kada je odluka kojom se dosuđuje kompenzacija postala izvršna.” “[...] država se ne može pozivati na neraspoloživost sredstava kao izgovor za nepoštivanje duga u izvršnom postupku.” “[...] Svaka država treba odrediti, na osnovu pravila važećih u vlastitom pravosuđnom sustavu, koji postupak će najbolje zadovoljiti obvezni kriteriji “efikasnosti”, pod uvjetom da je taj postupak u skladu sa principima pravičnosti koja je zagarantirana čl. 6. Konvencije.” [...] Na kraju, Sud smatra prihvatljivim da, u ovoj vrsti postupka u kojem država, na račun loše organizacije svog pravosuđnog sistema, u izvjesnoj mjeri, primorava stranke u parničnom postupku da pribjegavaju kompenzatornom pravnom lijeku, pravila u pogledu troškova postupka mogu biti različita čime bi se izbjeglo pretjerano opterećivanje parničnih stranaka ukoliko je njihova tužba opravdana.” “[...] nivo kompenzacije zavisi od karakteristika i efikasnosti domaćeg pravnog lijeka. [...] Analiza sudske prakse trebala bi omogućiti žalbenim sudovima da dosuđuju iznose koji nisu nerazumni u odnosu na iznose koje je Sud dosudio u sličnim predmetima.”

ovih podataka, čak i prije pokretanja postupka. U većini slučajeva će, međutim, ovrhovoditelju biti dosta teško pribaviti podatke o imovini koji bi bili dovoljni za učinkovitu ovrhu. U ovom beskrajnom ciklusu traženja informacija, često se događa da ovrhovoditelj ne stigne blagovremeno pribaviti podatke. S druge strane, protok vremena, a ponekad i dugački rokovi ostavljeni subjektima kojima je upućen zahtjev za dostavljanje informacija, ovršenicama daju mogućnost da vrše neovlaštena raspolaganja na štetu ovrhovoditelja. U tom slučaju, nalaže se ovrha na cjelokupnoj imovini ovršenika, koja opet ne uključuje odnosno ne može uključiti kripto imovinu. Stoga iako se zadnjim izmjenama nastoji uvesti ravnoteža između vjerovnikovih i dužnikovih prava, uz istovremeno zadržavanje postupka učinkovitim i brzim uvođenjem čvrstih procesnih rokova i obvezatnim elektroničkim procesiranjem ne postoji precizna procjenu učinaka sustava (zakona) u cilju utvrđivanja mogućih efekata i poboljšanja pa i u kontekstu ovrhe na kripto imovini pogotovo ako znamo kako na državnoj razini nema registara iz kojih bi se mogli pribaviti podaci o kripto imovini. Bez daljeg ulaska u pitanje anonimnost kripto valuti, neophodno je istaknuti da se ne može reći da su kripto valute anonimne – već je bliže istini da se okarakteriziraju kao pseudo-anonimne. Jedan od glavnih razloga za ovo je sama priroda i način funkcioniranja blockchain tehnologije, koja podrazumijeva da se podaci ne mogu izbrisati, već da mogu samo da se prave izmjene ali prethodne „verzije“ ostaju zauvijek zapisane. Čak doktrina naznačuje kako i ova pseudo-anonimnost nestaje kada se trguje preko burzi koje podliježu AML⁴² i ostalim pravilima, a preko kojih se obavlja oko 99% kripto transakcija.

3.3. Kakav treba da bude mehanizam kontrole ovrhe nad kripto imovinom

Polazna točka je konstatacija da je RH naslijedila odnosno da ima vrlo kompleksan sistem pravnih lijekova i pravnih sredstava u ovršnom postupku. Kako su izvanredni pravni lijekovi ograničeni u postupku ovrhe, sintagma „kompleksan“ odnosi se na redovne pravne lijekove, a pored njih i na nekoliko drugih pravnih sredstava koja su dostupna u ovršnom postupku. Ovo je posljedica i judikature ECHRa gdje je jednakost stranaka u postupku jedan od aspekata koncepta pravičnog suđenja, što podrazumijeva pravo strana da budu upoznate sa svim izvedenim dokazima i svim iznesenim zapažanjima i da se o njima izjasne.⁴³ No, mnogobrojne analize su ukazivale da je upravo ovakva struktura ovršnog postupka jedan od glavnih razloga njegove sporosti i dugotrajnosti, pa iako je jasno da postoji potreba za pravnim lijekovima i sredstvima i u ovršnom postupku,

⁴² Anti-Money Laundering and Counter-Terrorism Financing Act 2006 (AML/CTF 2006).

⁴³ Vidi *Dombo Beheer B.V. protiv Nizozemske*, ECHR 27. listopada 1993., br. 14448/88, i *Stran Greek Refineries i Stratis Andreadis protiv Grčke*, ECHR 9. prosinca 1994., br. 13427/87.

sam sistem pravnih lijekova ne može biti isti kao onaj u parničnom postupku jer se u ovršnom postupku, u pravilu, ne utvrđuju građanska prava i obveze, odnosno ne rješavaju se sporovi o građanskim pravima i obvezama, već se ona prisilno ostvaruju.

4. UMJESTO ZAKLJUČKA

Uvažavajući činjenicu kako je problematika ovršnog postupka i u zemljama sa dugom tržišnom tradicijom dinamično područje u kojem se traže nova rješenja koja će pratiti trend promjena u međunarodnoj ekonomiji, pitanje svrsishodnosti i potrebe implementacije izmjena i dopuna ovršne legislative, u kontekstu osuvremenjivanja *de lege lata* rješenja, je iznimno aktualno. Ipak treba imati u vidu da je ovršno pravna zaštita iznimno široko područje. Podrobniji prikaz cjelovitoga ovršnog postupka bio bi preopsežan posao, koji bi premašio doseg analize, a sam cilj ne bi bio u cijelosti ispunjen. Za sada možemo konstatirati kako je pravni i institucionalni ovršni okvir pretežitim dijelom posljedica recepcije europskih normi pripadajućeg područja, ali su uočljivi i neki nedostatci. Naime, složeni postupak prilagodbe zakonodavstva u ovršno pravnom području zahtijeva stvaranje ili prilagodbu neophodnih institucija i struktura koje bi trebale osigurati učinkovitu pravnu zaštitu. Imajući u vidu navedene argumente, primarno je preciznije određivanje statusa kripto imovine. Neke zemlje ih direktno izričito priznaju, druge ih zabranjuju, neke ih legalno priznaju i pružaju zaštitu korisnicima, dok neke, što je još uvijek čest slučaj, prema njima ostaju neutralne. Stoga predviđanje budućnosti kriptovaluti *en general* predstavlja nezahvalan zadatak. U vezi pravne kvalifikacije i definiranja kriptovaluta ne postoji konsenzus, što je posljedica kompleksnog karaktera. Za sada je jasno da su kriptovalute previše složene za jednostavnu kategorizaciju i postoji nekoliko argumenata o vrsti i opsegu prava vlasništva koje bi moglo postojati na kriptoaktivni. U pregledu različitih nadležnosti, ne pojavljuje se u biti konačan stav. Stoga će biti određena razina zakonskog miješanja potrebna da se kriptovalute dovedu u okvire postojećih zakonskih okvira. Međutim, to zakonodavac nije percipirao i nije precizno definirao status kripto imovine, odnosno propustio je urediti status jednim zakonom (što je poželjno).

Spuštajući se na praktičnu i empirijsku razinu svjedoci smo kako postojeće iskustvo sa zakašnjenjem, dvojbama i raspravama u pripremama i izmjenama propisa kojima se regulira tržište pokazuju da je opasno u odnosu na usvojenu kodifikaciju zauzeti „tvrd“ i „neelastičan“ stav, već da bi zakonodavac trebao biti otvoren za proces prilagodbe potrebama tržišta, a posebno ako se radi o pitanjima

kojim se promiče ideja integriteta državnih tijela i zaštite legitimnih interesa vjerovnika. Jedan od glavnih identificiranih problema za provedbu postupka ovrhe nad kripto imovinom je mogućnost zloupotrebe prebacivanja sredstava u kripto imovinu kako bi se izbjeglo plaćanje dospjelih dugova uslijed činjenice da ne postoje registri kripto imovine. Do toga dolazi u određenom trenutku kada korištenje tim pravom prebacivanja sredstava u kripto imovinu, koje je moguće do nekog trenutka bilo procesno i materijalno opravdano, dolazi u sukob sa svrhom i ciljem zakonskog uređenja OZ na način da se negativno odražava na prava i dužnosti vjerovnika te obveze i dužnosti tijela vlasti, dakle sudova i javnih bilježnika, u smislu ispunjenja njihovih zadaća.

Dakle, zaključno, dodatna je regulacija neophodna, kako bi se zaštitili svi sudionici na tržištu, a povećanjem informacija neophodnih za trgovinu kripto valutama, poput onih koje su u predloženoj europskoj regulativi, smanjuje se prostor za zluporabu korištenja kripto valuta.

LITERATURA

1. Baur, D.G., Hong, K., Lee, A.D., Bitcoin: Medium of exchange or speculative assets?, *Journal of International Financial Markets, Institutions and Money*, 2018., 54, str. 177-189.
2. Benc, R., Ovrha pred javnim bilježnicima i provedba ovrhe na novčanim sredstvima putem FINA-e, u: Benc, R., Boić, V., Giunio, M., Kontrec, D., Nekić Plevko, N., Sessa, Đ. Novi sustav ovrhe – primjeri, *Novi informator*, Zagreb, 2011.
3. Bistarelli, S., Parrocini, M., Santini, F., Visualizing Bitcoin Flows of Ransomware: Wanna Cry One Week Later, In *ITASEC.*, 2018.
4. Bodul, D., Neki prijepori u izvršnom postupku Federacije Bosne i Hercegovine – ovrha na nekretnini radi naplate manjih iznosa, *Zbornik radova s III. Međunarodnog savjetovanja „Aktualnosti građanskog procesnog prava – nacionalna i usporedna pravnoteorijska i praktična dostignuća“*, Pravni fakultet, Split, 2017., str. 237-253.
5. Borčić, J., Javni bilježnici i postupak ovrhe, *Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu*, vol. 59, br. 6, 2009., str. 1251–1320.
6. Bratković, M., Reorganizacija ovrhe na temelju vjerodostojne isprave u Sloveniji, *Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci*, vol. 36, br. 2, 2015., str. 1025–1050.
7. Bratković, M., Zašto hrvatski javni bilježnici nisu sud? U povodu tumačenja Uredbe br. 805/2004 i Uredbe Bruxelles I bis u presudama Zulfikarpašić i Pula parking, *Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu*, vol. 67, br. 2, 2017., str. 287–317.
8. Bulka, Z., Nepoštene ugovorne odredbe u potrošačkim ugovorima, *Pravo u gospodarstvu*, vol. 54, br. 1, 2015., str. 111–122.
9. Campbell-Verduyn, M., Bitcoin, crypto-coins, and global anti-money laundering governance. *Crime, Law and Social Change*, vol. 69(2), 2018., str. 283-305.

10. Carss-Frisk, M., The right to property, A guide to the implementation of Article 1 of Protocol No. 1 to the European Convention on Human Rights, Handbook No. 4, Council of Europe, Strasbourg, str. 6-7.
11. Čičak, J., Računovodstveno procesiranje kriptovalute, RRIF, br. 1, 2019., str. 578. et seq.
12. Dešić, J., Je li blockchain tehnologija budućnost digitalizacije zemljišnih knjiga? Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, vol. 41, 2020., br. 2, str. 609-630.
13. Dika, M., Građansko ovršno pravo, I. knjiga Opće građansko ovršno pravo, Narodne novine, Zagreb, 2007.
14. Dika, M., Građansko parnično procesno pravo, Narodne novine, Zagreb, 2004., str. 201. et seq.
15. Dika, M., Ovrha na temelju vjerodostojne isprave, Javni bilježnik, vol. 9, 2005., br. 21, str. 5–11.
16. Horban, T., Governmental response to Bitcoin: Why cryptocurrency regulation differs across the world. Doctoral dissertation, Central European University, 2020.
17. Hrvatinić, B., Ovrha na temelju vjerodostojne isprave – sudjelovanje javnih bilježnika u ovrši i sudska i izvansudska ovrha, Pravo u gospodarstvu, vol. 45, br. 6, 2006., str. 307–324.
18. Josipović, T., Zaštita potrošača od nepoštenih ugovornih odredbi: načela i standardi zaštite u odlukama Suda Europske unije, Zagreb, 2018.
19. Klarić, P., Vedriš, M., Građansko pravo, XI. izm. i dop. izdanje, Narodne novine, Zagreb, 2008., str. 97-98.
20. Kostić, J., Stevanović, A., Matić Bošković, M. (ur.), Institucije i prevencija finansijskog kriminaliteta, Tematski zbornik radova međunarodnog značaja, VI međunarodni naučni skup, Institute of Comparative Law, Belgrade Institute of Criminological and Sociological Research, Belgrade, 2021.
21. Kyriazis, N. A., Is Bitcoin similar to gold? An integrated overview of empirical findings, Journal of Risk and Financial Management, vol. 13 (5), 2020.
22. Lee, J., Long, A., McRae, M., Steiner, J., Handler, S. G., Bitcoin basics: A primer on virtual currencies. Journal of International Business & Law, vol. 16., 2015.
23. Maleković, I., Ovrha na temelju vjerodostojne isprave, Javni bilježnik, vol. 9, br. 21, 2005., str. 63–74.
24. Matko-Ruždjak, J., Sudjelovanje javnih bilježnika u ovrši, u: Novo ovršno pravo, Zagreb, 2004., str. 167-180.
25. Mihelčić, G. u suradnji s Kontrec, D., Komentar Ovršnog zakona, Organizator, Zagreb, 2015.
26. Mihelčić, G., Izravna naplata novčane tražbine prema novom Ovršnom zakonu, Informator, 2012., br. 6124, str. 10–12.
27. Mihelčić, G., Novine u ovršnopравnom uređenju, Pravo u gospodarstvu, vol. 57, br. 5, 2018., str. 1049–1119.

28. Mihelčić, G., Takozvana izravna naplata (ovrha), Aktualnosti hrvatskog zakonodavstva i pravne prakse: građansko, trgovačko, radno i procesno pravo u praksi, 2012., str. 725.- 735.
29. Ministarstvo financija, Porezna uprava, Posredovanje pri kupnji i prodaji virtualne valute "bitcoin", pristupljeno: https://www.poreznauprava.hr/HR_publikacije/Lists/mislenje33/Display.aspx?id=19252. pristup: 23. lipnja 2022.
30. Nekić Plevko, N., Ovrha na temelju vjerodostojne isprave, Javni bilježnik, vol. 9, br. 21, 2005., str. 34–41.
31. Nekić Plevko, N., Sudjelovanje javnih bilježnika u ovrsi – nakon tri godine i dvije novele, Javni bilježnik, vol. 12, br. 4, 2008., str. 94–101.
32. Porez na dohodak - Dohodak od kapitala, Klasa: 410-01/17-08/29, Ur. br.: 513-07-21-01/18-4, Zagreb, 19.03.2018.
33. Stokić, M., Onemogućavanja zlouporaba procesnih prava - budući normativni razvoj, Informator, br. 6654., 2020., str. 1. *et seq.*
34. Stuhne, Z., Ovršni zakon s komentarom, Zgombić i partneri, Zagreb, 2006.
35. SVJETSKA BANKA, Pravosudni sektor: Analitička podloga za nacionalnu razvojnu strategiju RH do 2030., srpanj 2019.
36. Šago, D., Zabilježbe pravnih činjenica u ovršnom zakonu, Zbornik radova Pravnog fakulteta u Rijeci, vol. 40, 2019., br. 1, str. 381-398.
37. Tomljenović; Petrić; Mišćenić (ur.), Nepoštene ugovorne odredbe: europski standardi i hrvatska provedba, Rijeka, 2013.
38. Uzelac, A. Bratković, M., Certificiranje nespornih tražbina u domaćem i poredbenom pravu, u: Zbornik radova Aktualnosti građanskog procesnog prava – nacionalna i usporedna pravnoteorijska i praktična dostignuća, Split, 2015., str. 81–116.
39. Uzelac, A., Improving Efficiency of Enforcement Proceedings: Recommendation on Enforcement of the Council of Europe and its Relevance for Transition Countries, rad u zborniku radova za međunarodni znanstveni Tempus project: European Space of Justice, 2004. (pristupljeno: <http://www.uniadriion.net/justice/Justice/Didactic/Uzelac.pdf>, pristup: 23. lipnja 2022.
40. Uzelac, A., Privatization of Enforcement Services – A Step forward for Countries in Transition, u van Rhee C.H., Uzelac, A. (ur.), Enforcement and Enforceability - Tradition and Modernity, Antwerp/Oxford/Portland, Intersentia, Ius Commune Series no. 84, 2010., str. 83–101.
41. Uzelac, A.; Brozović, J., Zadužnica: evolucija, aktualno stanje i otvorena pitanja, u: Zbornik radova s međunarodnog savjetovanja Aktualnosti građanskog procesnog prava – nacionalna i usporedna pravnoteorijska i praktična dostignuća, Split, 2016., str. 59–90.
42. Vidjeti više, pristupljeno, <https://www.statista.com/statistics/863917/number-cryptocoins-tokens/> pristup: 23. lipnja 2022.

43. Vitalik Buterin, A., Next-Generation Smart Contract and Decentralized Application Platform, (2013), pristupljeno: <https://github.com/ethereum/wiki/wiki/White-Paper>. pristup: 23. lipnja 2022.
44. Zoroska-Kamilovska, T., Reforme sistema izvršenja u državama regiona - konceptualne sličnosti i razlike, kontroverze i dileme, Zbornik radova „Harmonizacija građanskog prava u regionu“, 2013., str. 447–477.
45. Anti-Money Laundering and Counter-Terrorism Financing Act 2006 (AML/CTF 2006).
46. Direktiva(EU) 2019/713 Europskog parlamenta i Vijeća od 17. travnja 2019. o borbi protiv prijevара i krivotvorenja u vezi s bezgotovinskim sredstvima plaćanja i zamjeni Okvirne odluke Vijeća 2001/413/PUP(SL L 123, 10.5.2019.).
47. Electronic Money Directive (2009/110/EC).
48. Europska konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda, NN-MU, br. 18/97-1/06.
49. Ovršni zakon, NN, br. 112/12-131/20.
50. Payment Services Directive (2007/64/EC).
51. Stečajni zakon, NN, br. 71/15, 104/17. i 36/22.
52. Zakon o deviznom poslovanju, NN, br. 96/03-52/21.
53. Zakon o elektroničkom novcu, NN, br. 64/18.
54. Zakon o obveznim odnosima, NN, 35/05-126/21.
55. Zakon o parničnom postupku, NN, br. 53/91-80/22.
56. Zakon o platnom prometu, NN, br. 66/18.
57. Zakon o trgovačkim društvima, NN, br. 111/93-34/22.
58. Zakon o uvođenju eura kao službene valute u Republici Hrvatskoj, NN, br. 57/22. i 88/22.
59. Zakona o obveznim odnosima, NN br. 35/05-126/21.
60. Zakona o provedbi Opće uredbe o zaštiti podataka, NN, br. 42/18.
61. Zakon o oprostima dugova fizičkim osobama, NN, br. 62/18.
62. Zakon o stečaju potrošača, NN, br. 100/15, 67719. i 36/22.
63. Zakon o vlasništvu i drugim stvarnim pravima, NN, br. 91/96-152/14.
64. Direktiva (EU) 2019/1153 Europskog parlamenta i Vijeća od 20. lipnja 2019. o utvrđivanju pravila kojima se olakšava uporaba financijskih i drugih informacija u svrhu sprečavanja, otkrivanja, istrage ili progona određenih kaznenih djela i stavljanju izvan snage Odluke Vijeća 2000/642/PUP, S11 186, 11. srpnja 2019.
65. Kazneni zakon, NN, br. 125/11, 144/12, 56/15, 61/15, 101/17, 118/18, 126/19. i 84/21.
66. Zakon o ovrši na novčanim sredstvima, NN, br. 68/19, 02/20, 46/20. i 47/20.
67. Direktiva (EU) 2018/1673 Europskog parlamenta i Vijeća od 23. listopada 2018. o borbi protiv pranja novca kaznenopravnim sredstvima (SL L 284, 12.11.2018.).

68. Direktiva (EU) 2019/1937 Europskog parlamenta i Vijeća od 23. listopada 2019. o zaštiti osoba koje prijavljuju povrede prava Unije, SL L 305, 26. studenog 2019., str. 17.
69. ECHR, Burdov protiv Rusije, zahtjev br. 59498/00, presuda od 7. svibnja 2002., par. 34 i dalje.
70. ECHR, Dombo Beheer B.V. protiv Nizozemske, 27. listopada 1993., br. 14448/88.
71. ECHR, Estima Jorge protiv Portugala, Presuda od 21. travnja 1998., Izvještaji o presudama i odlukama, 1998-II, par. 35.
72. ECHR, Hornsby protiv Greece, zahtjev br. 18357/91.
73. ECHR, Lunary protiv Italije, zahtjev br. 21463/93, presuda od 11. siječnja 2001., stavak 34.
74. ECHR, Scordino protiv Italije, Presuda od 29. 03. 2006., Zahtjev br. 36813/97.
75. ECHR, Stran Greek Refineries i Stratis Andreadis protiv Grčke, 9. prosinca 1994., br. 13427/87.
76. Odluka Ustavnog suda RH, br.: U-III-4654/2020 od 26. studenog 2020.
77. Rješenje sutkinje istrage Županijskog suda u Velikoj Gorici, br.: 9 Kir-t-82/2020-2 od 10. lipnja 2020.
78. Rješenje Županijskog suda u Velikoj Gorici, br.: 12 Kv-t-4/2020-2, 9 Kir-t-82/2020 od 7. rujna 2020.
79. Sud Europske Unije, C264/14, povodom zahtjeva za prethodnu odluku na temelju čl. 267. UFEUa, koji je uputio *Högsta förvaltningsdomstolen* (Vrhovni upravni sud, Švedska).
80. Sud Europske Unije, Pula Parking d.o.o. protiv Sven Klaus Tederahn, C-551/15, ožujak 2017.
81. Sud Europske Unije, Zulfikarpašić protiv Slaven Gajer, C-484/15, ožujak 2017.

ABOUT ENFORCEMENT PROCEDURE ON CRYPTO ASSETS OR ABOUT A LEGAL GAP?

The goal of this analysis is to find an answer to the question of whether the existing enforcement legal framework meets the requirements of effective legal protection of creditors regarding the possibility of enforcement on crypto-assets from the perspective of relevant EU law standards. Judicial protection as a basic and initial legal protection in enforcement proceedings was considered, both from the point of view of individual interests and from the point of view of public interest, as well as legal protection in notarial enforcement proceedings. Namely, the very existence of the system fulfills the formal requirement of the rule of law, but the question of the effectiveness of the procedure inevitably arises, since in the segment in question the enforcement regulations leave the possibility of various abuses, but also of different interpretations, which ultimately leads to a delay or complete impossibility of completing the procedure, and negatively is reflected in the timely and successful handling of enforcement cases. Therefore, examining the possibility of foreclosure on crypto assets, the paper starts from the thesis that the improvement of the enforcement system in the subject domain will require a combination of legislative changes, organizational development, improvement of IT resources, training and quality assurance and development of personnel potential.

Key words: *enforcement procedure, crypto asset, legal gap.*